

Rikosseuraamusviraston monisteita 2/2002

Kuntouttava vankityö vuonna 2001

Vuokko Karsikas
Carl-Olof Stenberg

20.2.2002

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ VUONNA 2001

20.02.2002

Vuokko Karsikas

Carl-Olof Stenberg

SISÄLLYS

1. YLEISTÄ.....	2
2. SEURANTARYHMÄN TOIMINTA.....	3
3. KOORDINAATIORYHMÄN TOIMINTA	3
4. VANKIEN REKRYTOINTI JA MENESTYMINEN KUVASSA VUONNA 2001.....	4
5. REKRYTOINNIN KEHITTÄMINEN JA TIEDOTUS	5
6. YHTEISTYÖ HELSINGIN KAUPUNGIN SOSIAALIVIRASTON KANSSA.....	5
7. TOIMINNAN KEHITTÄMINEN VUODEN AIKANA	6
8. TOIMINNAN KUSTANNUKSET	8
9. YHTEISTYÖ MUIDEN PROJEKTIEN KANSSA.....	8
10. KOULUTUS.....	8
11. TOIMINNAN SEURANTA	9
12. TOIMINNAN ARVIOINTI.....	9
13. KUNTOUTTAVAAN VANKITYÖHÖN SUUNNITELLUT MUUTOKSET VUONNA 2002.....	9

1. YLEISTÄ

Helsingiläisille vangeille tarkoitettu Kuntouttava vankityö (KUVA)- ohjelma sisältää päihdekuntoutusta, kuntouttavaa työtä, asumispalveluita ja muuta tukea, jota Helsingin kaupungin sosiaalivirasto ja Helsingin työsiirtola järjestävät yhteistyössä. Kuva-ohjelma on jatkoa vankilan päihdekuntoutukselle, työhön valmennukselle ja muulle tukitoiminnalle. Ohjelmaan rekrytointi tapahtuu viimeistään noin 4 kuukautta ennen vapautumista ja jatkuu vapautumisen jälkeen. Kuntouttava vankityö käynnistyi kokeiluluonteisesti 15.11.1999 ja se vakinaistettiin vuoden 2001 alusta Helsingin kaupungin sosiaaliviraston, oikeusministeriön vankeinhoito-osaston (nykyisin Rikosseuraamusvirasto) ja Helsingin lääninvankilan (nykyisin tutkintavankila) yhteistyösopimuksella.

Sopimuksen mukaan Kuntouttavaan vankityöhön voidaan ottaa vuoden 2001 alusta lähtien samanaikaisesti yhteensä 10 vankia ja vuoden 2002 maaliskuuhun mennessä yhteensä 20 vankia. Tulostavoitteeksi on sovittu, että vankien määrä on korkeintaan 12 tilojen ja toimintaresurssien riittävyuden vuoksi. Vankeja on ollut Kuva-toiminnassa vuoden 2001 aikana samanaikaisesti enintään 8. Ohjelmaan otettiin vuoden aikana 20 vankia (9 vankia vuonna 2000) eli yli puolet enemmän kuin edellisenä vuonna.

Vankien valinta Kuvaan perustuu vankilan ja kaupungin työntekijöiden arvioon henkilön sopivuudesta ohjelmaan. Työsiirtolan ja sosiaaliviraston edustajat haastattelevat vangin ennen ohjelmaan valintaa. Valintaa varten on käytettävissä vangin hakemus ja yleensä myös vangin toimintakyvyn arvioimiseksi kerätyt tiedot. Päihdetilanteesta tehdään tarvittaessa arvio A-klinikalla.

Kuva-toimintaa johtaa seurantaryhmä, jossa on edustajat Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta, rikosseuraamusvirastosta, Helsingin työsiirtolasta, Helsingin vankilasta ja Kriminaalihuoltolaitoksen Helsingin aluetoimistosta. Käytännössä toimintaa ohjaa koordinaatioryhmä, jossa on käytännön työntekijöiden edustajia Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta, Helsingin työsiirtolasta, Helsingin vankilasta ja Kriminaalihuoltolaitoksen Helsingin aluetoimistosta.

2. SEURANTARYHMÄN TOIMINTA

Kuntouttavan vankityön seurantaryhmä piti vuonna 5 kokousta sekä lisäksi yhden kokouksen yhdessä koordinaatioryhmän kanssa. Kokoukset olivat 26.1., 6.3., 21.5., 16.8., 8.11. ja 11.12.2001.

Seurantaryhmän puheenjohtajaksi vaihtui vankeinhoidontarkastaja, sittemmin ylitarkastaja Katri Järvinen Jukka Mäen siirryttyä sosiaali- ja terveysministeriöön, Helsingin kaupungin sosiaaliviraston johdon tuen edustajaksi tuli projektikonsultti Marja-Riitta Kilponen erityissuunnittelija Pirjo Virkkalan sijasta ja kriminaalihuollon edustajaksi sosiaalityöntekijä Risto Huuhtanen Kriminaalihuoltolaitoksen Helsingin aluetoimistosta apulaisjohtaja Ami Pyykösen jäätyä virkavapaalle. Seurantaryhmän sihteeri vaihtui vankeinhoidontarkastaja, sittemmin erityisasiantuntija Vuokko Karsikas Marketta Jungnerin tilalle.

3. KOORDINAATIORYHMÄN TOIMINTA

Koordinaatioryhmä kokoontui vuoden aikana 9 kertaa. Ryhmässä käsiteltiin mm. seurantatietojen keräämistä, asumispalveluiden turvaamista ja toiminnassa mukana olevien vankien aikataulujärjestelyjä sekä keskusteltiin asiakaskohtaisista tilanteista. Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on toiminnassa ollut suuri. Yhteensä Kuvassa on ollut mukana 16-17 sosiaalityöntekijää, vuoden lopussa heitä oli 4-5.

4. VANKIEN REKRYTOINTI JA MENESTYMINEN KUVASSA VUONNA 2001

Vuoden 2001 aikana Kuvaan valittiin yhteensä 20 vankia (vuonna 2000 heitä otettiin 9). Kuvaan osallistui vuoden aikana yhteensä 26 (14) vankia. Sen lisäksi Kuvassa on ollut edelleen mukana kaksi ennen vuotta 2001 vapautunutta henkilöä: toiminnassa on siten ollut yhteensä 28 henkilöä vuoden aikana. Vuonna 2001 vapautuneista ohjelmassa jatkoi 6 henkilöä.

Vuoden aikana Kuvasta poistettiin 12 vankia, heistä 10 päihteiden käytön takia ja 2 luvattoman poistumisen vuoksi. Vangeista 4 poistettiin alle kuukaudessa, 6 yhden kuukauden - alle kolmen kuukauden sisällä ja 2 tätä myöhemmin. Kolme vapautunutta lähti ohjelmasta omasta aloitteestaan.

Kuvaan otettiin takaisin yksi vanki noin puoli vuotta sen jälkeen kun hänet oli poistettu ohjelmasta päihteiden käytön takia.

Vuoden päättyessä Kuvassa oli mukana 8 vankia ja 6 vapautunutta eli yhteensä 14 henkilöä.

Suurin osa toiminnassa mukana olevista oli ollut vankilassa 2-5 kertaa oman ilmoituksensa mukaan. Heistä noin puolella oli alle 1 vuoden rangaistus ja noin puolella yli vuoden rangaistus. Väkivaltarikos oli 10:llä, huumausainerikos 9:lla, omaisuusrikos 8:lla ja petos yhdellä.

5. REKRYTOINNIN KEHITTÄMINEN JA TIEDOTUS

Helsingiläisiä vankeja oli 1.5.2001 yhteensä 516. Kuntouttava vankityö koskee vain rangaistusvankeja, joita oli 437. Heitä oli Helsingin vankiloiden (185) lisäksi eniten Konnunsuon (51), Keravan (37), Hämeenlinnan (26), Jokelan (19) ja Turun (20) vankiloissa. Vankien ohjautumista Kuntouttavaan vankityöhön pyrittiin lisäämään parantamalla tiedotusta Kuvasta ja sen rekrytointikriteereistä. Tämän vuoksi Kuvan koordinaatioryhmän edustajia kävi vuoden aikana Konnunsuon, Keravan ja Riihimäen vankiloissa kertomassa Kuvasta ja sen valintakriteereistä. Tärkeä valintakriteeri on se, että vanki on osallistunut kuntoutukseen, yleensä päihdekuntoutukseen jo sijoituslaitoksessa, mikä edellyttää sitä, että vangeille on tarjolla riittävästi päihdekuntoutusta vankilassa. Vangin motivoituneisuudesta päihdeongelmansa hoitamiseen sekä osallistumisesta kuntoutukseen ja menestymisestä sijoituslaitoksessa tulee olla tietoa haettaessa Kuvaan.

Vankiloiden päihdekoordinaattoreita informoitiin Kuva-toiminnasta ja sen edellyttämästä kuntoutusjatkumosta ja heitä pyydettiin ottamaan huomioon Kuntouttavan vankityön mahdollisuus helsinkiläisten vankien jatkokuntoutusta mietittäessä. Kuvaan sijoittumismahdollisuuden huomioon ottamista jo sijoittajaysikössä pyrittiin edistämään neuvottelemalla asiasta rikosseuraamusvirastossa toimintaa suunnittelevan henkilön kanssa.

Muu tiedotus

Tiedotusta parannettiin myös siten, että seurantaryhmän pöytäkirja jaetaan koordinaatioryhmän jäsenille ja rikosseuraamusvirastossa Etelä-Suomen vankeinhoitoalueen aluejohtajalle.

Esitteet kuntouttavasta vankityöstä

Kuntouttavasta vankityöstä laadittiin esitteet vangeille (Selville vesille) ja henkilökunnalle. Vangeille tarkoitettua esitettä painettiin vuoden lopussa 1000 kappaletta jaettavaksi vankiloihin, joissa on helsinkiläisiä vankeja, ja kriminaalihuoltolaitoksen Helsingin aluetoimistoon.

6. YHTEISTYÖ HELSINGIN KAUPUNGIN SOSIAALIVIRASTON KANSSA

Helsingin kaupungin sosiaalivirastolle lähetettiin pyyntö Kuntouttavassa vankityössä mukana olevien sosiaalityön keskittämiseksi erityissosiaalitoimistoon (ESTO). Vankilasta vapautuneille haluttiin turvata vapauden alkuvaiheessa tuettu asuminen ja porrastetusti myöhemmin itsenäinen asunto. Helsingin sosiaaliviraston vastasi seurantaryhmän kirjeeseen, että se pitää esitystä perusteltuna ja keskittää kuntouttavan vankityön asiakkaiden sosiaalityön erityissosiaalitoimistoon, ellei asiakkaila ole vakituista asiakassuhdetta oman alueensa sosiaalityöntekijään.

7. TOIMINNAN KEHITTÄMINEN VUODEN AIKANA

Kuntouttavan vankityön *työkohteet* ovat olleet vuonna 2001 samat kuin aikaisemmin. Osanottajat perehdytetään työhön n. 6 viikon ajan metsätyössä eri työpisteissä Itä-Helsingin alueella. Varsinainen työ tapahtuu Stansvikin kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entisöimistyössä. Työtoimisto huolehtii vankien kuljetuksista työpisteisiin ja takaisin työsiirtolaan sekä heidän ruokailuistaan. Perehdyttämisvaiheessa toiminta on kahden työnjohtajan vastuulla ja varsinainen työ tapahtuu kolmen työnjohtajan ohjauksessa. Vuonna 2001 vangeista 19 osallistui perehdyttämistyöhön ja 18 siirtyi varsinaiseen vankityöhön. Työnjohtajien suhde ja ote työntekijöihinsä kehittyi vuoden aikana työntekijöiden henkilökohtaisia ja sosiaalisia edellytyksiä vastaavalla tavalla. Työtoimisto voi työllistää Kuntouttavassa vankityössä olevat vapautumisen jälkeen 24 kuukauden ajan. Vangit osallistuivat syyskaudella 4 x 4 tunnin pituiseen atk-peruskurssiin.

Kuntouttavassa vankityössä mukana olevien *päihdehuolto* järjestetään asuinalueen mukaisella A-klinikalla ja vailla vakinaista asuntoa olevien Töölön A-klinikalla. Suurin osa Kuntouttavassa vankityössä olleista on ollut amfetamiinin käyttäjiä, monet alkoholin käyttäjiä ja pari on käyttänyt heroïinia. Kaikki mukana olleet asiakkaat ovat olleet kertomusvuonna päihdekuntoutuksessa, 16 Töölön A-klinikalla sekä joitakin Itäisellä A-klinikalla, A-klinikkasäätiöllä sekä sosiaaliviraston pari- ja perheterapiayksikössä. Vuonna 2001 on tullut esille kysymys siitä, voidaanko kaikki uudet asiakkaat hoitaa normaaleilla resursseilla, koska kyseessä on runsaasti sosiaalityötä ja päihdehuoltoa tarvitseva ryhmä.

Vuonna 2001 päätettiin, että Kuvassa päihteiden käytön vuoksi epäonnistuneen on mahdollista palata takaisin toimintaan, jos hänellä on tuomiota jäljellä riittävästi ja näyttöä siitä, että hän on edelleen motivoitunut päihdekuntoutukseen. Normaalisti tämä edellyttää noin 3 - 6 kuukauden pituisen päihdeohjelman läpikäyntiä vankilassa.

Asumispalveluista vastaa ensisijaisesti erityissosiaalitoimisto. Vuoden aikana on luovuttu mahdollisuudesta käyttää päihdehuoltopalveluja tarjoavan hoitokoti Sillanpirtin palveluja, koska asiakkaat eivät ole halunneet sijoittua laitosmaisiiin olosuhteisiin vapauduttuaan. Vuonna 2001 vapautui 6 vankia; heistä 3 sai tukiasunnon ESTOn kautta soluasunnosta. Itsenäisen pienasunnon sai 3. Vapautuneista 1 meni asumaan av(i)ovaimonsa asuntoon. Osa vapautuneista joutui odottamaan asunnon saamista 2-3 kuukautta. He kävivät työssä odotusajan ja yhdelle heistä sosiaalivirasto järjesti tilapäismajoituksen.

Kuntouttavaan vankityöhön osallistuvien *sosiaalityötä* on tehostettu osallistujien psykososiaalisen kuntoutuksen ja yhteiskuntaan sopeutumisen edistämiseksi. Sosiaalityön koordinointi tapahtuu ESTOssa. Sosiaalityö järjestetään Helsingin sosiaaliviraston normaalin aluevastuuperiaatteen mukaisesti. Vailla vakinaista asuntoa olevien sosiaalipalveluista vastaa ESTO. Suurin osa Kuntouttavan vankityön osallistujista on ollut ESTOn asiakkaina vuoden aikana. Kaikille vapautuneille asiakkaille on vuoden aikana myönnetty toimeentulotukea. Vuoden 2001 aikana sovittiin, että osallistujien

velkajärjestelyt ja sopimukset ulosottomiesten kanssa hoitaa Helsingin työsiirtolan sosiaalityöntekijä.

Kuvassa mukana olevien vankien *vapaa-ajan toimintaa* järjestää Helsingin työsiirtola. Vangit ovat käyneet kerran kuukaudessa työsiirtolan ulkopuolella erilaisissa tapahtumissa omana ryhmänään. Lisäksi heillä on ollut mahdollisuus osallistua työsiirtolan muuhun vapaa-ajan käynteihin.

Työsiirtolassa taataan päihteetön ympäristö. Päihdetestauksia lisättiin vuoden aikana. Koska asiakkaiden käynnit erilaisissa tilaisuuksissa lisääntyivät vuoden aikana, kunkin vangin ohjelmasta alettiin laatia tarkka viikkoaikataulu valvonnan tehostamiseksi.

Kuvassa mukana olevien *vankien tukea työsiirtolassa* pidettiin tarpeellisena lisätä, koska vangeilla on havaittu olleen ongelmia ensimmäisten kahden kuukauden aikana työsiirtolassa. Työsiirtolan valvontahenkilökunnasta on tarkoitus nimetä projektin vastuuhenkilö, jonka tehtävänä tulisi olemaan mm. päihdetyön ohjaus, vankien informointi ja motivointi, tukihenkilönä toimiminen, työpaikoilla käynti ja vapaa-aikatoiminnan järjestäminen.

8. TOIMINNAN KUSTANNUKSET

Rikosseuraamusvirasto maksaa Helsingin kaupungille Kuntouttavaan vankityöhön osallistuvien palkkojen ja sosiaaliviraston työpalveluiden korvaukseksi n. 68 euroa/päivä/vanki. Vuosikustannus on vankia kohden n. 24 900 euroa.

9. YHTEISTYÖ MUIDEN PROJEKTIEEN KANSSA

Helsingin Diakonissalaitoksen Duuni-projekti on käynnistynyt vuoden 2000 alusta ja se kattaa pääkaupunkiseudun sekä Lahden. Projektin edustajia kuultiin seurantaryhmän kokouksessa. Projektin tavoitteena on huumeriippuvuudesta toipuvien sijoittuminen työelämään. Erityiskohderyhminä ovat mm. vieroitus- ja korvaushoidossa olevat sekä Suomenlinnan työsiirtolassa olevat. Diakonissalaitoksen työntekijät toimivat projektissa mukana olevien palveluohjaajina normaalipalveluihin kuten valmentavaan koulutukseen, työkokeiluun ja työharjoitteluun ja toimivat yhteistyössä ko. viranomaisten kanssa.

Kuvan ja Duuni-projektin edustajat ovat tavanneet vuoden aikana ja mietineet toimintojen välistä yhteistyötä.

10.KOULUTUS

Seuranta- ja koordinaatioryhmien yhteinen *opintomatka Ruotsiin* järjestettiin 11-14.12.2001. Matkalla tutustuttiin Västeråsissa Krami-toimintaan sekä päihteettömän Österåkerin laitoksen toimintaan. Krami-toiminnan tavoitteena on parantaa rikosoikeudellisen järjestelmän kanssa tekemisiin joutuneiden henkilöiden työhönsijoittumista. Toimintaa järjestetään yhteistyössä kriminaalihuollon, työvoimatoimiston, kunnallisen sosiaalitoimen ja vapaa-aikatoiminnan kesken. Krami-toiminnassa käytetään seurauspedagogiikkaa.

Helsingin työsiirtola järjesti *Tartossa koulutustilaisuuden*, johon osallistui kolme Kuva-toiminnan edustajaa Helsingin sosiaalivirastosta. Tilaisuudessa käsiteltiin Kuntouttavan vankityön kehittämistä.

11.TOIMINNAN SEURANTA

Kuntouttavaa vankityökokeilua koskeva seurantaryhmän raportti ilmestyi alkuvuonna.

Anne Laurila Espoo-Vantaan ammattikorkeakoulusta on tehnyt tutkielman KUVALLA KOTIIN – kokemuksiä ja näkemyksiä Kuntouttavasta vankityökokeiluprojektista. Laurila oli seurantaryhmän kokouksessa kertomassa havainnoistaan elokuussa.

Syyskaudella päätettiin, että Kuva-toiminnassa mukana olevista kerätään perustietojen lisäksi jatkuvasti tietoja mm. päihderiippuvuudesta, työtaidoista ja velkatilanteesta. Erityisesti tärkeinä pidettiin Kuvasta poistuneiden tietojen keräämistä.

12.TOIMINNAN ARVIOINTI

Kuntouttavassa vankityössä on ollut vasta varsin vähän osallistujia. Toimintaan on pyritty tietoisesti valitsemaan alkuperäisen toiminta-ajatuksen mukaisesti sellaisia vankeja, jotka eivät muutoin olisi tulleet valituiksi työsiirtolaan päihdeongelman tai heikon työkyvyn vuoksi. Myös toimintamallia kehitetään edelleen. Vaikeuksia on aiheuttanut erityisesti monenlaisen hoito- ja hallintokulttuurin yhdistäminen. Tärkeää on myös löytää oikea kohderyhmä. Perusideana on palveluiden räätälöinti yksilökohtaisten tarpeiden perusteella. Toiminnan aikana on myös vankiloiden tietoisuus ja mahdollisuudet erilaisiin kuntoutusvaihtoehtoihin kasvaneet ja vangeille on pyritty rakentamaan kuntoutusjatkumoa, joihin Kuva-toiminta sisältyy loppuvaiheessa.

Kuntouttavasta vankityöstä kerätään jatkuvasti seurantatietoja, joita voidaan käyttää toiminnan arvioinnissa. Toimintaa voidaan kuitenkin arvioida aikaisintaan vuonna 2003 toimintamallin vakiinnuttua ja osallistujamäärien noustua niin suuriksi, että niiden perusteella on mahdollista tehdä yleistyksiä toiminnasta.

13.KUNTOUTTAVAAN VANKITYÖHÖN SUUNNITELLUT MUUTOKSET VUONNA 2002

Helsingin työsiirtola siirtyy vuoden 2002 alusta Helsingin vankilan alaisuuteen.

Erillisellä määrärahalla on tarkoitus parantaa päihdekuntoutusta tehostamalla Kuntouttavassa vankityössä mukana olevien vapaa-ajan toimintaa.